

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Första kammaren. Nr 4.

Måndagen den 30 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående viss lättnad för utländsk konsul i fråga om vittnesmåls afläggande; äfvensom kanslideputerades memorial nr 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Vid föredragning af herr *Lamms* den 27 innevarande månad bordlagda motion, nr 31, om revision af de utaf öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk utfärdade normalbestämmelser för läroverksbyggnader, beslöt kammaren hänvisa denna motion till ett tillfälligt utskott.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda den 27 innevarande januari väckta och då bordlagda motioner:

nr 32, af herr *Löfgren*, angående reglering af löneförhållandena vid Kungl. Maj:ts nedre justitierevision;

nr 33, af herr *Tonning*, om ökad anslag till inköp af remonter för statens räkning;

nr 34, af herr *Larsson, Jacob*, om anslag för beredande af tillfällig löneförbättring åt förrådsvaktmästarna vid fortifikationen;

nr 35, af herrar *Sundblad* och *af Ekenstam*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om tagande under förnyad ompröfning af frågan om förstärkande af befästningsanläggningarna vid Tingstäde m. m.;

nr 36, af herr *Pers*, om anslag till påbörjande af en statsbana norrut ifrån Sveg till Brunflo eller annan lämplig punkt på tvärbanan genom Jämtland;

nr 37, af herr *Nyström*, om ändring i staten för medicinalstyrelsen;

nr 38, af herr *Trapp*, om anslag till fartygsbyggnadspremier;

nr 39, af herr *Berg*, om åstadkommande af utredning m. m. i fråga om beredande åt svenskt skeppsvarfs innehafvare af statsbidrag vid utförande af nybyggnad och förbyggnad af handelsfartyg m. m.;

nr 40, af herr *Fahlén* m. fl., om anslag till understöd åt lokala föreningar för svensk hemslöjd;

nr 41, af herr *Trapp*, om anslag till uppehållande af undervisningen vid Hälsingborgs högre handelsinstitut; samt

nr 42, af herrar *Bellinder* och *Trana*, om adjunkten vid Göteborgs Östra Realskola A. W. Lindgrens uppflyttning i högre lönegrad.

*Motion om
minskning i
militärutgif-
terna.*

Föredrogs herr *Blombergs* den 27 i denna månad väckta, samma dag bordlagda motion nr 43, om åvägbringande af utredning m. m. i fråga om åtgärder, afsedda att åstadkomma en minskning i militärutgifterna.

Herr *Blomberg*: Då vissa formella svårigheter yppat sig vid remissen af denna motion, får jag efter samråd med herr talmannen hos kammaren vördsamt hemställa, att kammaren måtte medgifva, att motionen delas i två, en angående landtförsvaret och en angående sjöförsvaret. De i motionen uti yrkandet upptagna punkterna 1—11 och 12 skulle öfverföras till motiveringen och yrkandet i den ena motionen skulle lyda: »under åberopande här af hemställas, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter verkställd utredning angående de här ofvan under punkterna 1—12 upptagna frågor för Riksdagen till nästkommande år framlägga det förslag beträffande landtförsvaret, hvartill utredningen må föranleda».

Detta i den ena motionen. I den andra skulle samma yrkande göras under åberopande af motiveringen i den förra, fastän med ordet *sjöförsvaret* infördt i stället för *landtförsvaret*.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att få företaga den sålunda angifna förändringen.

Herr *Steffen*: Jag ber att få instämma i herr *Blombergs* anhållan.

Efter härmed slutad öfverläggning medgaf kammaren på gjord proposition, att ifrågvande motion finge, på sätt som begärts, delas i två motioner. Vid sedermera i enlighet härmed gjord delning fick den ena motionen, som bibehöll ordningsnumret 43, öfverskriften om åvägbringande af utredning m. m. i fråga om åtgärder, afsedda att åstadkomma en minskning i utgifterna för landtförsvaret, under det att den andra motionen, som åsattes numret 75, erhöi öfverskriften

om åvägabringande af utredning m. m. i fråga om åtgärder, afsedda att åstadkomma en minskning i utgifterna för sjöförsvaret.

Härefter blefvo de båda motionerna hänvisade till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herrar *Blomberg* och *Steffen* den 27 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, nr 44, med förslag till ändrad lydelse af §§ 5, 6 och 15 regeringsformen.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet följande den 27 innevarande januari aflämnade, samma dag bordlagda motioner:

nr 45, af herrar *Blomberg* och *Steffen*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i vissa delar af värnpliktslagen;

nr 46, af herr *Clason*, med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen; och

nr 47, af herr *Löfgren*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om åtgärder till förhindrande därpå att andra än i lag bestämda myndigheter beklädas med allmän åtals- och häktningsmyndighet m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda den 27 i denna månad bordlagda motioner:

nr 48, af herr *Clason*, om åvägabringande af utredning rörande lämpliga åtgärder för undanröjande af en på äktenskapsfrekvensen menligt inverkan oegentlighet i skattelagstiftningen;

nr 49, af herr *Wijkander* m. fl., angående ändring i 8 § af förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910;

nr 50, af herr *Carlberg* m. fl., om höjda tullsatsen å vissa järnvaror;

nr 51, af friherre *Silfverschiöld*, om åvägabringande af utredning m. m. angående lämpliga kontrollbestämmelser rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel; och

nr 52, af herr *Bellinder*, om revision af förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 i syfte att reformera det s. k. Göteborgssystemet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den af herrar *Fränckel* och *Wallenberg* den 27 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, nr 53, angående pension åt filosofie doktorn H. R. Törneblad.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande den 27 i denna månad bordlagda motioner:

nr 54, af herr *Nyström*, om uppförande, under viss förutsättning, i staten för landtbruksstyrelsen af arvodet till tre ledamöter i ett veterinärråd;

nr 55, af herr *Strömberg* m. fl., om anslag till skolan för utbildning af lärarinnor i landthushållning vid Brogård i Uppland;

nr 56, af friherre *Gyllenstierna*, om åvägbringande af utredning m. m. i fråga om upprättande af en ny odlingslånefond för hela riket;

nr 57, af herr *Pers*, om åstadkommande af utredning m. m. i fråga om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomar;

nr 58, af friherre *De Geer* m. fl., om anslag för anläggning af en nödhamn i Torekow; samt

nr 59, af herr *Hägglund*, angående åstadkommande af utredning m. m. i fråga om Norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt vid hafskusten.

Vid föredragning af herr *Hägglunds* den 27 innevarande månad bordlagda motion, nr 60, om tillägg till 6 § i förordningen den 13 oktober 1905 angående kontroll å tillverkningen af margarin och margarinost äfvensom konstister samt å handel därmed, hänvisades denna motion till ett tillfälligt utskott.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda den 27 innevarande januari bordlagda motioner:

nr 61, af herr *Hägglund*, om åvägbringande af utredning m. m. i fråga om statsunderstöd åt den svenska valsverksindustrien;

nr 62, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående afslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till att påbörja nybyggnad af en 1:a kl. pansarbåt;

nr 63, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., om eventuellt afsättande af särskilda medel till arbetareförsäkringsfonden och statsverkets kassaförlagsfond;

nr 64, af herr *Danström* m. fl., om anslag till stipendier åt journalister; samt

nr 65, af herr *Larsson, Jacob*, om anslag till upprättande af fjorton provinsialläkaredistrikt inom Norrbottens län.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet följande den 27 i denna månad aflämnade och då bordlagda motioner:

nr 66, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående ändring i vissa hänseenden af förordningen om landsting;

nr 67, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående ändring i vissa hänseenden af förordningen om kommunalstyrelse på landet;

nr 68, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående ändring i vissa hänseenden af förordningen om kommunalstyrelse i stad; och

nr 69, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående ändring i vissa hänseenden af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda den 27 innevarande januari bordlagda motioner:

nr 70, af herr *Beckman, Ernst*, och herr *Söderbergh*, med förslag till ändrad lydelse af §§ 16, 17, 23 och 40 i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905;

nr 71, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till bestämmelser i fråga om s. k. lokalt veto beträffande tillstånd till detaljhandel med brännvin; och

nr 72, af herrar *Eklund* och *Beckman, Ernst*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till bestämmelser i fråga om s. k. lokalt veto beträffande tillstånd till detaljhandel med brännvin.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet följande den 27 i denna månad väckta och då bordlagda motioner:

nr 73, af herrar *Eklund* och *Beckman, Ernst*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till bestämmelser i fråga om s. k. lokalt veto beträffande tillstånd till försäljning af vin och öl; samt

nr 74, af herr *Beckman, Ernst*, m. fl., angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till bestämmelser i fråga om s. k. lokalt veto beträffande tillstånd till försäljning af vin eller öl.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets den 27 innevarande månad bordlagda memorial:

nr 1, med öfverlämnande af fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse; och

nr 2, med öfverlämnande af den till innevarande Riksdag afgifna berättelse af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

Herr talmannen anförde, att han efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra kammaren finge hemställa, det Första kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen

Måndagen den 30 januari.

den 4 nästkommande februari, skulle företagas val af dels revisorer och revisorssuppleanter för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock valmän och suppleanter för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Denna hemställan bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericsson, Aaby</i> , fr. o. m. den 1 t. o. m. den 10	nästk.	februari
” <i>Ljungberg</i> ” ” ” ” 3 ” ” ” ” 11	”	”
friherre <i>Gyllenstierna</i> från den 1 till den 15	”	”

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,05 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Onsdagen den 1 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre kyrkvaktaren Nils Petter Ahlgren i Linköping; och

2:o) angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Pärönträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.

Justerades protokollen för den 24 och 25 nästlidne månad.

Anmäldes och bordlades lagutskottets memorial nr 2, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; äfvensom jordbruksutskottets memorial nr 2, med berättelse angående undsättningsfonden.

Vid föredragning af lagutskottets den 30 sistlidne januari bordlagda utlåtande nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående viss lättnad för utländsk konsul i fråga om vittnesmåls afläggande, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades den 30 sistlidne månad bordlagda memorial nr 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflämnade kungl. propositionerna.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens

Fredagen den 3 februari.

skrifvelse till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående viss lättnad för utländsk konsul i fråga om vittnesmåls afläggande.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Biesèrt* under 14 dagar, räknadt från och med den 4 i denna månad.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,17 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 3 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr talmannen yttrade: Mina herrar! Ett sorgens budskap har nått oss, som säkerligen kommer att väcka förstämning i vida kretsar i vårt land. Friherre Carl Klingspor, vår förre kamrat, är icke mer! Friherre Carl Klingspors varma, fosterländska sinne, hans intresserade, rastlösa arbete och sträfvan för nationellt väl, för allt hvad som syntes honom lända till fäderneslandets bästa, hans frimodiga, öppna väsen hade tillvunnit honom tillgifvenhet och aktning hos vänner och meningsfränder, men äfven erkännande från med honom olika tänkande. Mänskligt att döma hade han ännu kunnat verka till mycken nytta för allmänt och enskildt väl, men det var icke så beslutadt. Frid och tack öfver friherre Carl Klingspors minne!

Justerades protokollet för den 27 nästlidne månad.

Upplästes följande två ingifna läkarintyg:
Att ledamoten af Riksdagens Första kammare godsägaren *E. Hallin* i följd af sjukdom (luftrörskatarr) är förhindrad att under de närmaste dagarne infinna sig i kammaren intygas härmed.
Stockholm den 2 februari 1911.

H. Ernberg.
Med. Doktor.

Att brukspatron *P. M. Carlberg* till följd af akut *lungkatarr* är oförmögen tillsvidare att deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 3 februari 1911.

Fritz Svensson.

Leg. läkare.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

nr 10 med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr Kjöllen väckt motion; och

nr 11 med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herrar J. P. Jespersen och A. Vennersten väckt motion; äfvensom jordbruksutskottets memorial:

nr 3, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr J. Nilsson m. fl. väckt motion; och

nr 4, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr P. Nilsson i Bonarp m. fl. väckt motion.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, lagutskottets den 1 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 2.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets den 1 innevarande februari bordlagda memorial nr 2, med berättelse angående undsättningsfonden.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,18 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 4 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

2:o) angående rätt till ålderstillägg för aktuarien i statistiska centralbyrån, filosofie doktorn *E. H. N. Arosenius*;

3:o) angående pension åt tillförordnade skrifbiträdet å general-tullstyrelsens kansli *Emma Maria Schröder*;

4:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente *E. M. Qvarth*;

5:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt förrädsarbetaren *P. M. Jonsson*;

6:o) angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt förra fästningsbyggnadsarbetarna *A. G. Eriksson* och *A. Isaksson*;

7:o) angående understöd å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid krigsskolan å *Karlberg P. Lindberg*; och

8:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Skånska husarregementet *N. A. Nilsson*.

Företogs val af sex revisorer för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 2 oktober 1911; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till revisorer utsedda följande ledamöter af Riksdagens Första kammare:

friherre <i>Beck-Friis, Johan G.</i> ,	med 90 röster
herr <i>Bellinder, A.</i> ,	” 90 ”
” <i>Bohnstedt, C. Edvard L.</i> ,	” 90 ”
” <i>Fahlbeck, P. E.</i> ,	” 90 ”
” <i>Fahlén, A. H.</i> ,	” 90 ”
” <i>Hallin, E. A.</i> ,	” 90 ”

Företogs val af tre revisorssuppleanter för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning år 1910; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit därtill utsedda följande ledamöter af Riksdagens Första kammare:

herr <i>Tonning, O.</i> ,	med 89 röster
friherre <i>Fleming, O. H. A.</i> ,	” 89 ”
herr <i>Åström, A.</i> ,	” 88 ”

sedan ordningen mellan de två förstnämnda blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning år 1910; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedda till valmän:

herr <i>Andersson, Gustaf</i> ,	med 95 röster
” <i>Barthelson</i>	” 95 ”
” <i>von Baumgarten</i>	” 95 ”
” <i>Baekström</i>	” 95 ”
” <i>Björck</i>	” 95 ”
” <i>Björklund, Olof</i> ,	” 95 ”
” <i>Boman</i>	” 95 ”
” <i>af Ekenstam</i>	” 95 ”
” <i>Ekman, Karl Johan</i> ,	” 95 ”
” <i>Ekströmer</i>	” 95 ”
” <i>von Geijer</i>	” 95 ”
” <i>Göransson, A.</i> ,	” 95 ”
” <i>Hellner</i>	” 95 ”
” <i>Larsson, J. T.</i> ,	” 95 ”
” <i>Larsson, Knut</i> ,	” 95 ”
grefve <i>Lewenhaupt</i>	” 95 ”
herr <i>Ljungberg</i>	” 95 ”
” <i>Pehrson, P.</i> ,	” 95 ”
grefve <i>von Rosen, Fredrik</i> ,	” 95 ”
herr <i>Sandwall</i>	” 95 ”
” <i>Skytte</i>	” 95 ”
” <i>Strömberg</i>	” 95 ”
” <i>Windahl</i>	” 95 ”
” <i>Åström</i>	” 95 ”

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammarén fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning år 1910; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedda till valmanssuppleanter:

herr <i>Eriksson, O. A.</i> ,	med 94 röster
” <i>Gustafsson</i>	” 94 ”
” <i>Johansson, J.</i> ,	” 94 ”
” <i>Carlberg</i>	” 94 ”

herr *Biörklund, Henning*, med 94 röster
 „ *Antonsson* „ 94 „
 sedan ordningen dem emellan blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

*Angående
 verkställd
 granskning
 af justitie-
 ombuds-
 mannens
 ämbets-
 förvaltning.*

Föredrogs änyo lagutskottets den 1 och 3 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 2, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen lagutskottet åliggande granskning rörande förvaltningen af justitieombudsmansämbetet hade båda kamrarna till utskottet hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna ämbetsberättelse, utom hvad anginge däri gjord framställning till Riksdagen om ändring af § 42 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 äfvensom af § 44 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Vid den granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som lagutskottet sålunda grundlagsenligt förehåft, hade någon anledning till anmärkning icke förekommit, hvilket utskottet i föreliggande utlåtande för Riksdagen anmält.

Herr Kjellén: Herr talman! Jag utbeder mig vördsamt tillstånd att i dag söka inställa den författningsmessiga institution, hvarom nu här är fråga, inom ett historiskt och konstitutionellt perspektiv. Anledningen därtill, och i viss mån också ledningen därvid, finner jag i den historik, som är bifogad ämbetsberättelsen och som utgör dess största intresse i år. Då justitieombudsmannabefattningen fyllde 50 år, ingingo dess innehafvare och lagutskottet i en principdiskussion. Tillfället synes icke mindre lämpligt nu, då den fyllt 100 år. Jag skall tillåta mig att begagna det.

Det kan icke hjälpas, att jag därvid måste i början trötta kamraren med en del bokstafsutredningar af bestående rätt. Det är nödvändigt att gå igenom det för att komma till det praktiska resultat, som hvarje anförande från denna plats bör sikta på.

Såsom historiken ger vid handen, hafva vissa sidor af justitieombudsmannens verksamhet under tidernas lopp varit föremål för delade meningar. Jag skall hålla mig till några sådana och särskildt sådana, som kunna anses hafva en viss aktualitet. Genom undersökning först af rätten och sedan af praxis skall det visa sig, huruvida några divergenser af allvarligare slag yppat sig; om så är fallet, blir det en senare fråga, *om* och *i hvilken riktning* rätten bör ändras för att afpassas efter nutidens åskådning.

Justitieombudsmannens lag är, jämte grundlagarna, hans instruktion af år 1830. Det är där man skall finna de finare nyanserna i hans uppgifter och arbetsmetoder. Vi inhämta sålunda i § 1 af denna instruktion, att hans verksamhet äsyftar lagarnes efterlefnad af domare och ämbetsmän, alltså icke af enskilda, och att metoden är laga tilltal inför domstol. Vi läsa vidare i § 2, att han

bör »förmåligast beifra» sådana af domare, ämbets- och tjänstemän begångna fel, som »synas honom *antingen* härröra från egennyttia, vrängvisa, våld eller grof försumlighet *eller* bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter». Som man ser, två slag af försvärande omständigheter: i ena fallet en subjektiv, att domaren är särskildt graverad, i andra fallet en objektiv, att brottet är särskildt graverande. I senare fallet slutar linjen här, men i förra fallet fortsätter § 3. Skulle domaren icke vara så graverad, utan hafva felat endast af ovarsamhet, då, heter det, »må» justitieombudsmannen sådant »Konungens justitiekansler gifva vid handen». Härmed ligga vägarne klara för justitieombudsmannens handlande af eget initiativ. Så kommer det en parallellfråga i § 9 med föreskrifter, huru han skall förhålla sig då andra påkalla hans hjälp. Det är samma alternativ. Om han finner förutsättningarna i § 2 föreligga, skall han åtala, men »i annat fall» remittera saken till justitiekanslern. Skulle emellertid justitiekanslern lämna utan afseende en sak, som justitieombudsmannen anser vara värd beifran, då »åligger det» honom enligt § 10 att gifva klaganden lagligt biträde och detta »ehvad målet är af allmän vikt eller icke». Man ser, att här är ett undantag eller ett tillägg till § 2. Justitieombudsmannen har rätt och plikt att åtala äfven i mindre mål, om enskilda påkalla hans hjälp efter att hafva förgäfves klappat på justitiekanslerns dörr. Men eljest, på eget beråd, bör han icke befatta sig med annat än större mål.

Det första resultatet af rättsutredningen är således, att denna kontroll är reserverad för *stora och svåra fall*. Det framgår ju af hela sammanhanget i denna författning, men alldeles särskildt af den passus, jag nyss uppläste: »*ehvad målet är af allmän vikt eller icke*» — ty hvarför skulle detta utsägas här, om icke meningen vore att i detta särskilda fall utplåna gränser, som eljest föreligga!

Emellertid inhämta vi af den nu presterade historiken på sidan 8, att denna sak varit föremål för diskussion. Det anmärkes snarast som en egendomlighet, att lagutskottet 1854 urgerat den tolkning, som jag nu framställt, och däremot anföras uttalanden af vissa innehafvare af ämbetet, speciellt Wester 1859. Han ville där vindicera en viss motsägelse mellan § 1 i instruktionen, som skulle gifva en obegränsad fullmakt, och § 3, som skulle begränsa fullmakten; och i den motsägelsen ger han § 1 vitsord. Man får af denna framställning det intrycket, att den tolkning, jag här gifvit, icke skulle varit i teorien erkänd. Då jag bragte saken på tal i 1908 års Andra kammare, fann jag äfven en stor oklarhet rådande på detta område. På denna grund anser jag mig nu böra göra några ytterligare anmärkningar.

Jag skall då framföra tre vittnen af alldeles speciellt vägende slag till förmån för den tolkning, som jag tagit ut ur bokstäfverna själfva. Det första vittnet är *Hans Järta*, alltså, säga hvad man vill, just den man, som har suttit närmare vår författnings källor än någon annan. Han uttalar sig 1821 i en skrivelse till justitieombudsmannen, då han frågar, om icke justitieombudsmannen minnes, hvem det var som gaf »idén att bland konstitutionella kontroller gifva nationen en ombudsman, hvilken i *stora fall* kunde framträda, och *endast i sådana*, att föra hennes talan». På ett annat ställe talar han om »sinå, oskad-

*Angående
v-rkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

liga och rättade försummelse», som det icke tillkommer justitieombudsmannen att befatta sig med. Man finner af denna skrifvelse, att Järta till och med ville åt sig hembörda berömmelsen att hafva gifvit idén till själfva institutionen, hvilket ju borde än mera öka hans auktoritet — dock är det många, som täfla med honom om den äran, liksom under antiken sju städer täflade om att hafva varit Homerus' födelsestad.

Det andra vittnet är *konstitutionsutskottet år 1829*, d. v. s. just det utskott, som beredde nu gällande instruktion af år 1830. Det fick att behandla en motion, som ville utsträcka justitieombudsmannens åtalsrätt genom att ur 2 § borttaga ordet »grof» framför försumlighet, med motivering att alla brott borde beifras. Härför svarar utskottet genom att påpeka, att instruktionen afsåg en »gradation» mellan »större fel», som § 2 behandlar och som justitieombudsmannen bör beifra, och »ringare förseelser», som borde gå till justitiekanslern. Intet stånd hade ett ord till anmärkning häremot. Äfven motionärens teg. Uppfattningen om ämbetets oinskränkta åtalsrätt framfördes således öppet, då den nuvarande instruktionen skrefs, men den *underkändes* och afvisades enhälligt.

Det tredje vittnet slutligen är *1859 års lagutskott* eller just det utskott, som hade att uttala sig öfver Westers i historiken åberopade yttrande. Enhälligt yttrar utskottet i anledning af hans teoretiska uppfattning: »Hvilka brister eller skenbara motsägelser än må förefinnas i redigeringen af instruktionen, »så synes dock såväl instruktionens som grundlagarnes andemening vara däruti klar, att föremålen för justitieombudsmannens åklagaremakthufvudsakligen endast äro sådana fel, som hota att rubba själfva grundvalarna för samhällets moraliska lif eller störande ingripa i det allmänna rättstillståndet. *Till beifrande af den tillfälliga övarsamheten eller bristen på nödig uppmärksamhet*, äfven om en sådan förseelse förtjänade att tillrättavisas, *torde ett väktarekall sådant som justitieombudsmannens ej böra användas.*» Utskottet opponerar sig till och med mot att anlägga åtal endast för att få domstolsutslag på felaktigt förfarande; för sådana ändamål säges det, har justitieombudsmannen vägen i §§ 15 och 16 i instruktionen, det vill säga initiativ till lagförklaring; och »i allt fall torde domaren kunna äga billigt anspråk därpå att icke som tilltalad ställas inför rätta för andra fel eller misstag än sådana, som lagen belägger med straff.»

Detta vittnesmål torde icke lämna något öfrigt i klarhet. Det vinner i styrka ännu mera, då man observerar, att det vändes mot en justitieombudsman, som hyllade motsatta teorier, och afslutar en period, då justitieombudsmannen ofta klandrats för en däremot stridande praxis. Till yttermera visso bekräftades det af en *enhällig riksdag*. Inom riksdagen yttrades intet ord mot denna ståndpunkt, ja, ett par stånd beslöto till och med att positivt uttala sitt gillande.

Man kan icke annat än finna det anmärkningsvärdt, att den här föreliggande historikens författare icke ansett sig böra bringa till allmän kännedom något af dessa tre vittnesmål, af hvilka hvardera torde finnas viktigare än de uttalanden af justitieombudsmän i egen sak, som meddelats. I all synnerhet hade man kunnat vänta, då för-

fattarne upptaga Westers yttrande, att de tillika medtagit det utskotts, som i själfva verket *underkände* detsamma i denna del.

Men för öfrigt behöfvas inga vittnesmål för den som känner den miljö, i hvilken 1809—1810 års statsskick kom till, och den anda, som genomsyrar detta statsskick. Den författning, i hvilken justitieombudsmannainstitutionen inpassades, ville öfverhufvud icke veta af annan kontroll på regeringen än i stora drag. Detta betingades med nödvändighet af grundlagsstiftarnes historiska åskådning. De hade bakom sig erfarenheten af både enväldets och mångväldets sorgliga ytterligheter. Lämnade man nu regeringen utan kontroll från riksdagen, kom man enligt deras uppfattning tillbaka till enväldet; snärjde man åter regeringen med minutiös kontroll, kom man tillbaka till frihetstidens mångvälde. Det var i denna situation de gingo en medelväg och beslöto sig för en kompromiss: stadig kontroll men endast i stora drag. Vi igenkänna detta i den konstitutionella kontrollapparatsens bägge andra linier, *statsrevisorernas* och *konstitutionsutskottets*. Det finnes direkta ord och handlingar till vittnesbörd om att man där åsyftat endast stora fel och oformligheter från regeringsmaktens sida. Det bör då icke heller väcka förvåning att finna detsamma i justitieombudsmannainstitutionen. Motsatsen skulle inneburit en öfverraskande inkonsekvens. Äfven justitieombudsmannainstitutionen afspeglar författningens grundtanke, då den fattas som en kontroll i stort. Allt visar därpå, intet däremot. Detta är ett enkelt historiskt faktum, oberoende af våra önskningsar och våra farhågor.

* § Men sedan vi konstaterat detta, hafva vi att konstatera ett annat historiskt faktum, nämligen att denna grundtanke i vår författning icke kunnat hållas upprätt och ograverad genom tiderna. Redan tidigt satte man sig i praxis öfver gränsen, och numera ser det ut, som om densamma vore fullkomligt utplånad. Styrkan af detta faktum framstår äfven här därutinnan, att det märkes lika klart på riksdagskontrollens alla linier. Vi behöfva icke tvifla på, att statsrevisorerna anse sig hafva rätt att gå in i statsverkets alla vinklar och vrår, och vi hafva färska exempel på, att konstitutionsutskottet icke föraktar små anledningar till anmärkning mot statsråd. Det är således en allmän företeelse vi här bevittna. Liksom böljorna följa hvarandra i hafvet under makten af en ström, så följa hvarandra statsrevision, konstitutionsutskott och justitieombudsman i vår författning i riktning mot en obegränsad kontroll på regering och byråkrati; och liksom en enda bölja speglar hafvet, så speglar justitieombudsmannainstitutionens historia hela vår författningsutveckling, som glider och glider bort från det gällande statsskickets förutsättningar.

Detta är icke den bild man får af här föreliggande historik. Där synes man snarast vilja underskrifva justitieombudsmannen *Thollanders* omdöme år 1896, att instruktionen »aldrig fattats såsom skulle det vara justitieombudsmannen förment att åtala äfven mindre betydande fel». Där vet man således ingenting om förvandlingens lag i detta stycke. Jag har därför funnit det angeläget att framhålla, huru som lagens bokstaf och lagens anda och deras mening, som lagen gjorde, och en enhällig riksdag 50 år senare verkligen velat förmena

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.*
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
föreläring.
(Forts.)

innehafvaren denna vida fullmakt, men att den numera bekräftats af en fast praxis, som följaktligen är ett afsteg från lagen.

Samma praxis har antikverat hänvisningen till justitiekanslern i § 3 af instruktionen. Det är blott en annan, men ganska påtaglig, sida af samma utveckling. Erkännes ingen skillnad mellan större och mindre fall, då inträda ju icke heller förutsättningarna för en särskild procedur i de mindre fallen. Vi höra desamme, som vindicera justitieombudsmannens rätt i småfallen, likaledes afvisa förbindelsen med justitiekanslern. »Detta», säger Theorell år 1857, »har jag ej funnit åligga mig eller kunnat begripa, hvartill det skolat tjäna.»

Ja, det tyckes vara mycket oklart, hvad det där samarbetet mellan justitieombudsmannen och justitiekanslern egentligen afser. Skulle grundlagen tilläfventyrs betrakta dem som de två dragonerna och anse, att justitieombudsmannen blifvit för mycket premiad och därför velat gifva åt Stål en penning äfven? Eller skulle grundlagen mera prosaiskt hafva betraktat dem som två dragare för lasset och tyckt, att det fallit för mycket på den ena och att han därför borde få lite hjälp af den andra? Så kan man undra och spörja; men den som verkligen vill veta meningen, behöfver icke sväfva ut i sådana förmodanden, ty han kan helt enkelt *se efter* i handlingarna.

Om Theorell hade gjort sig besvärd att studera protokollen hos det konstitutionsutskott, som beredde hans egen instruktion, skulle han således ha fått klart besked. Där inhämtas, att samma motionär, som ville utsträcka justitieombudsmannens rätt äfven till småsaker, följderiktigt ville slopa remissen till justitiekanslern, åtminstone enligt § 9. Utskottet förklarade då sammanhanget så, att det var vissa så att säga tekniska detaljer (att förebygga kollision), men dessutom — nu citerar jag bokstafligt — »*gifvas mindre förseelser, som kunna försonas med åtvarning, hvilken justitiekanslern, men icke justitieombudsmannen, är befogad att meddela*». Vi komma här till en annan gräns, icke mellan större och mindre förseelser, utan mellan åtal och disciplinärförfarande.

Äfven detta viktiga aktstycke saknas i här föreliggande historik. Däremot få vi läsa uttalanden, särskildt af Wester år 1859, om remissens praktiska olämplighet och onödigheten att besvara justitiekanslern; och rättigheten att så resonera öfver ett gällande lagbud hämtar man från det lilla ordet »må» i instruktionens § 3: justitieombudsmannen »må» sådant justitiekanslern vid handen gifva. Detta ord förmenas konstituera icke en skyldighet utan en rättighet. Enligt denna föreställning skulle således icke heller här något afsteg ha skett från lagen. En laga möjlighet har fått ligga obegagnad, en bokstaf har dött, ett organ blifvit rudimentärt — det är allt.

Jag fruktar, att äfven den bevisningen har maskinsöm, som lätteligen går att repa upp. Om ordet »må» lämnar en viss frihet, så är det naturligtvis den, att justitieombudsmannen *icke alls behöfver göra sak*; men *om* han finner, att sak bör göras, då har han icke någon väg förbi justitiekanslerns dörr. Detta se vi bokstafligen i parallellartikeln 9, där det handlar om enskilds klagan. Här framträder såsom alternativ: han får åtala, om han finner saken det fordra, »*eller i annat fall*» remittera till justitiekanslern. Detta »i annat fall» visar,

att rättigheterna äro slut och skyldigheterna inne. Detta är klar bokstaf. Förut har jag genom att vädja till det utskott, som beredde instruktionen, visat klar anda. Vi konstatera sålunda äfven på denna punkt en schism emellan praxis och skrifven lag.

Men denna upptäckt för oss ännu ett steg. Är det under angifna omständigheter en skyldighet för justitieombudsmannen att vända sig till justitiekanslern, som har andra medel till rättelse än han, så är det därmed också klart, att han icke har frihet att vända sig till någon annan. I all synnerhet är det klart af öfriga skarpt och fast uppdagna rättssatser i grundlagarna, att han icke får vända sig till de felande ämbetsmännen själfva. Detta framgår nämligen af den bekanta § 90 i regeringsformen, som vill hålla frågor om »regerings- och domaremakts beslut, resolutioner och utslag» utanför Riksdagens och dess utskotts både »öfverläggningar och pröfning» i annat fall, än grundlagarna bokstafligen föreskrifva. Om nu justitieombudsmannen skulle utanför åtalsvägen få träda i direkt beröring med dessa tjänstemän, och deras åtgärder därigenom i och med hans diaries dragas under ett utskotts öfverläggningar och pröfning (nämligen lagutskottets) måste en bokstaflig hemul härför uppvisas i grundlagen; men en sådan hemul är icke företedd och lär icke kunna företes, förrän nya bokstäfver satts in i lagen.

Behöfves något vittne i den saken, kunna vi hämta det ur justitieombudsmannen Frömans berättelse år 1871 — icke heller ihågkommen i historiken. »Det får aldrig glömmas, att dessa väktare (justitieombudsmannen) dock äro endast åklagare; de kunna icke hindra missbruken att bedrifvas, de kunna endast åtala dem, sedan de skett, och endast åtala, icke omedelbart lämna de klagande upprättelse, icke pålägga den felande straff. Upprättelsen skola de hjälpa de förnärmade att söka hos domstolarna, straffen skola de där påyrka.»

Emellertid, om vi läsa fortsättningen på denna berättelse, få vi en inblick i en praxis, som i viss mån strider mot denna klara framställning. »Mycket», skrifver Fröman, »har kunnat med lämplig erinran rättas och missbruk ej så sällan af skuldlös upprinnelse afskaffas utan att dragas inför rätta och inför offentligheten. Det är endast för mera betydande fel eller när rättelse icke godvilligt åstadkomes, som åtal såsom en sista utväg måste tillgripas.» Här finna vi således den grundlagsenliga skillnaden mellan större och mindre fel iakttagen, men icke för att med de små gå till justitiekanslern utan till den felande ämbetsmannen direkt.

Läsa vi historiken, finna vi denna praxis öfverensstämma med Westers åsikter 1859 — hvilka i denna punkt icke desavouerades af Riksdagen — och vi kunna följa den tillbaka ända till Törneblad 1825. Historikens författare tillägga, att denna praxis i fråga om »erinran» iakttagits af samtliga innehafvare under de sista 50 åren. Jag har icke anledning att betvifla detta. Jag skall endast fullständiga uppgiften med litet statistik. Vi se i nu föreliggande berättelse en hufvudrubrik om »ärenden, som icke föranledt åtal». Denna rubrik påträffas i ämbetsberättelserna icke förrän år 1894, försvinner åter åren 1901—1903 och kommer tillbaka år 1904. Under densamma redovisas i början ytterst få, ett eller ett par fall. Ännu år 1907 äro

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

desså åtgärder endast 3. År 1908 ha de vuxit till 6, år 1909 till 11, år 1910 till 32, och i år se vi 36. Detta är ju en nästan lavinartad utveckling under den nuvarande innehafvarens förvaltningstid. Från en mycket oansenlig plats i ämbetsförvaltningen har denna praxis nu svällt ut rent af till hufvudsak.

För tredje gången nödgas jag således konstatera en fast praxis i riktning bort ifrån den skrifna instruktionen. Vi kunna sammanfatta denna rättsundersöknings resultat på tre linjer. För det första: instruktionen vill begränsa justitieombudsmannen till åklagare allena; i praxis framträder han äfven utan åtal med erinringar till vederbörande ämbets- och tjänstemän. För det andra: instruktionen vill begränsa åklagaremakten till stora fel; i praxis erkännes icke någon begränsning. För det tredje: instruktionen föreskrifver under vissa förhållanden en bestämd väg till justitiekanslern; i praxis är denna väg så godt som alldeles öfvergifven. Helhetsintrycket af vår grundlagsstiftning och den därpå grundade instruktionen blir, att man tänkt sig en funktionär, som står på en hög piedestal utan all beröring med ämbetsmännen annat än inför domstol, inskränkt till åklagarverksamhet och detta i stora saker, medan de mindre skola lämnas å sido eller få hänvisas till justitiekanslern. I verkligheten se vi en funktionär, som stigit ned från piedestalen och trädt i omedelbar beröring med byråkratien, meddelande rättelse utan åtal i smärre saker, men äfven åtalande efter behag i smärre saker, medan han uppsagt samarbetet med justitiekanslern.

Om nu en dylik öfverensstämmelse mellan lag och praxis icke längre lär kunna förnekas, då komma vi ändtligen in på den praktiska frågan: bör detta fortfara? Jag vill i detta sammanhang påminna om, att den förändrade praxis i *statsrevisionen* fått laga hemul genom nya instruktioner åren 1830 och 1841; i *konstitutionsutskottets* granskning har visserligen ingen laga förändring inträdt sedan 1809 (ett försök 1898 misslyckades) men där är icke heller bokstafven så klar, att man kan ta på den. Det är således endast på justitieombudsmannens område, som schismen gapar öppen mot oss. Redan på denna grund synes behofvet af ändring här störst. Det bör väl icke heller lämnas ur sikte, att krafvet på lagarnas efterlefnad — och icke bara sedvanorna — bör ställas en smula högre, när det gäller själfva väktaren af lagarnas efterlefnad. Det kan icke vara för honom själf angenämt att icke ha klara papper i sin egen lag, utan endast häfd och sedvanerätt i strid mot bokstafven. Han bör själf vara starkast intresserad af en omredaktion, som ställer häfd och rätt i samma plan. I all synnerhet torde man våga förutsätta detta intresse hos nuvarande innehafvaren, som i fråga om en annan lag, (ordningsstadgan för rikets städer) när det realiter gällt *församlingsfrihet för Loke*, visat sig så mån om rent formalistisk tillämpning, att han ingripit med åtal, till och med när myndigheternas åtgärder, enligt hans egen rubricering, endast »närlimat sig» ett afsteg från bokstafven (såsom man kan inhämta å sid. 46 och 52 i den nu föreliggande berättelsen). Jag är öfvertygad, att ingen med större tillfredsställelse än han skulle hälsa en förändring; sedan det med full bevisning ådagalagts, att hans egna

ämbetsåtgärder, huru väl grundade i häfd de än kunna vara, dock utgöra afsteg från bokstafven i hans egen instruktion.

Om således en revision af instruktionen måste för alla och ur alla synpunkter anses önskvärd, så kommer frågan: i hvilken riktning bör den gå? Bör den legalisera praxis eller söka skrufva den tillbaka till de ursprungliga förutsättningarna? Bland praktiska politiker kan icke mycken tvekan råda om svaret i allmänhet. Man kan beklaga utvecklingen för ämbetets egen skull. Ett svärd blir icke skarpare, därför att det ofta användes, och ett kapital vinner icke i värde genom att upplösas i småmynt, och »klockarfar som skall allting bestyra» är just icke typen för en hög ämbetsauktoritet. Det kan gå med justitieombudsmannen som med våra fängelser i bötesförvandlingens tider: när alltför många gjort bekantskap med dem, så sjunker respekten för dem! Men huru välgrundade än sådana synpunkter äro, mot tidsandan själf kunna de dock icke bestå. Vore justitieombudsmannen en specialaffär med sin egendomliga utveckling, då kunde man tänka på en förändring tillbaka; men vi hafva i dag sett, huru den står i innerligt förbund med hela författningsutvecklingen. Vi befinna oss inför en fast och allestädes närvarande realitet; där höfves det konservatismens män att resignera — till en viss grad.

Man må naturligtvis icke heller se bort från hvad som talar för praxis: å ena sidan svårigheten att i konkreta fall skilja på stort och smått, å andra sidan det omständliga i vägen genom justitiekanslern, för det tredje det ofta praktiskt bekväma och för vederbörande själfva behagliga i metoden att skapa rättelse genom erinringar utan åtalets stora apparat. Slutligen kan det icke heller rimligen sättas i fråga, att hos justitieombudsmannen själf, som dock är närmaste målsägande, finna intresse för en lagändring, som skulle stryka ett streck öfver alltför stora delar af hans nuvarande verksamhetsfält. Det konservativa motståndet bör under sådana förhållanden, enligt min mening, uppgifvas i de delar, där praxis är allmän, gammal och fast. Lagen får falla undan, och det bör öfverlämnas ensamt åt innehafvarens egen takt att bestämma gränserna mellan åtal och andra eller inga åtgärder.

Jag anser således förutsättningar föreligga för en *revision af 1830 års instruktion* för justitieombudsmannen i den riktning, att hans åtalsrätt icke inskränkes till mål af ett visst slag, att hans plikt att i vissa fall remittera till justitiekanslern upphäfves, samt att hans rätt att vända sig direkt till ämbetsmännen med erinringar i stället införas. Detta sker enklast genom att i § 3 utbyta »justitiekanslern» mot orden »den felande»: »må han sådant den felande vid handen gifva». Så långt borde man kunna gå äfven på konservativt håll.

Men om man gör denna eftergift åt tidsandan, så finnes det dock en annan gräns, öfver hvilken vi icke kunna och böra gå, utan hvilken vi tvärtom måste begagna tillfället att lagligen kringgärda. Historikens författare ha påvisat gammal praxis »att utan åtal genom erinran till vederbörande ämbets- eller tjänsteman söka i godo åstadkomma rättelse». Detta betyder ett enkelt tillkännagifvande. Men nu måste man observera, att från denna *erinran* är det ett nytt steg till *klander*, tillrättavisning af ämbetsmännen utan dom, och därefter ännu ett steg till *föreskrift* för dem med anspråk på efterföljd. Dessa skillnader ha

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

icke intresserat historikens författare, men oss intressera de desto mer, ty där går gränslinjen, öfver hvilken man icke får komma i detta fall, om någon förändring öfver hufvud skall göras.

Justitieombudsmannainstitutionen måste nämligen anpassas efter grundlagens öfriga rättsregler. Vi få icke förälska oss i honom, så att vi till hans behag offra hela vår författning med dess dyraste rätts-satser. Som sådana vill jag framhålla: förvaltningen är Konungens domän, som Riksdagens organ endast på afstånd i bestämda fall må öfvervaka; rättsskipningen är oberoende af både Konung och Riksdag; lagstiftningen, inclusive lagförklaring, tillhör ensamt Konungen och Riksdagen eller också Konungen allena, men icke någon annan (jag fäster mig då icke vid kyrkomötets lilla roll). Om det öfverhufvud finnes några fasta punkter i vår författning, så är det dessa. Vi kunna ej släppa dem för justitieombudsmannens skull.

Men om nu den nyssnämnda »erinran» skulle få innesluta klan-der, hvad är detta i sak annat än en »åtvarning», om hvilket 1829 års konstitutionsutskott uttryckligen framhöll, att det icke tillhörde justitieombudsmannaämbetet, därför att det tillhörde Konungens förvaltningsdomän? Tänka vi oss sedan en föreskrift, hvad är det annat än en lagtolkning, som man vill gifva bindande verkan, alltså en lagförklaring? Det borde icke behöfva påpekas, att justitieombudsmannen hvarken på det ena eller det andra sättet har att »läsa lagen» för ämbetsmännen med någon bindande verkan. Det står uttryckligen i regeringsformen § 88, att med lags förklaring skall förhållas som med lags stiftande, och justitieombudsmannen är icke lagstiftare. Ett undantag finnes i § 19, där högsta domstolen får gifva provisorisk lagförklaring, men rättsgrundsatsen återställes i § 88 regeringsformen genom reservationen för Riksdagens rätt efteråt, och därmed äro undantagen slut. Lagförklaring omtalas vid flera tillfällen i justitieombudsmannens instruktion, men han är för egen del begränsad till att taga *initiativ*, och detta, såsom det uttryckligen står, *endast i berättelsen till Riksdagen*, alltså icke i brevväxling med ämbetsmännen. § 15 säger, att om han finner någon lag eller författning otydlig, bör han *i sin berättelse till Riksdagen* yrka förklaring, och § 16, att om han finner något mot lag stridande rättegångsbruk vara gällande, bör han *i sin berättelse* det anmärka; vore något sådant bruk i brist på lag antaget, »äligge det honom att *för riksens ständer framställa* angelägenheten af en fullständigare lagstiftning, så att all dom må på klar lag grundas». Hela tiden framhålles klart den principen, att det är Riksdagen, som är delägare i den lagstiftande makten, men icke dess organ justitieombudsmannen.

Således ett klander, af justitieombudsmannen tilldeladt en felande ämbetsman, genombryter vår författnings konstitutionella, d. v. s. dualistiska karaktär, och betyder ett *intrång på justitiekanslerens område såsom disciplinär myndighet*. En lagtolkning åter, af justitieombudsmannen föreskrifven ämbetsmännen, utgör ett *intrång på Riksdagens eget område såsom lagstiftare*, för att icke tala om Konungens. Hvar och en torde se, att här är klippor, där hvarje lägre myndighets om än så stolta böljor måste studsas tillbaka.

Saken blir måhända ännu klarare genom ett exempel. Justitieombudsmannens ställning till den lägre förvaltningen är fullt analog med konstitutionsutskottets till statsrådet. Tänk oss nu en medlem af Konungens råd, t. ex. en finansminister, som önskar bereda riket ökade inkomster, låt oss säga genom statsmonopol på tobak, och som därför råder Konungen till en sådan åtgärd. Nästa konstitutionsutskott får se hans rådslag i statsrådsprotokollet, men erinrar sig regeringsformens § 60: »ej må Konungen till vinning för sig och kronan några monopolier fastställa», och tolkar detta så, att det finner åtgärden stridande däremot. I stället för att åtala sätter sig utskottet då ned och aflåter genom Riksdagens postkontor till statsrådet följande skrifvelse: »Herr statsrådet har genom detta råd brutit mot regeringsformens § 60, såsom vi tolka den. I hvarje fall finna vi denna handling synnerligen olämplig. Vi skola emellertid icke göra något af saken utan låta nåd gå före rätt, om herr statsrådet uttryckligen bekänner sin orätt och därjämte försäkrar oss, att Ni i framtiden icke tänker komma med monopol på brännvin!»

Jag tror, att litet hvar skall finna ett sådant handlingssätt oformligt, för att använda ett mildt ord; men oformligheten blir icke mindre, därför att den spelar på ett lägre plan. Det kan också tilläggas, att konstitutionsutskottet dock har sig uppdraget att vara högsta grundlagstolkare i vissa fall, medan justitieombudsmannen aldrig fått någon liknande fullmakt. Det bör slutligen också observeras, att ett konstitutionsutskott rent praktiskt sedt har större förutsättningar att fungera såsom rättskälla än justitieombudsmannen, så till vida som det ger större garanti för personlig kontinuitet. Man ombyter icke gärna ett helt konstitutionsutskott på en gång, som det mycket väl kan hända med justitieombudsmannen, som är en ensam person och väljes för ett år i sänder. Om nu ett ombyte sker, och nästa justitieombudsman har en annan åsikt i lagfrågan och likaledes ger ut den som bindade föreskrift, hur går det då med den lagtolkningens enhet och sammanhang, som justitieombudsmannen just är satt att värna? Detta är rent praktiska hänsyn i samma riktning som det teoretiska, att öfver både konstitutionsutskottet och justitieombudsmannen stå grundlagarna, som gjort dem till åklagare men ej till domare och icke heller till lagstiftare och än mindre till förmän öfver ämbetsmän och domare.

Det kanske också borde sägas några ord om *obilligheten* mot de sistnämnda jämte oformligheten. Erkännes justitieombudsmannens åsikt i en tvistig lagfråga utan vidare bindande för förvaltningens män, så att han med sin ämbetsmakt äger näpsa dem, som ha en annan uppfattning, då stå ämbetsmännen rent af rättslösa här i landet. Utan dom och ransakning skulle de kunna få en fläck på sitt rykte, som kunde tillskynda dem svåra lidanden. Saken förvärras för dem genom den offentlighet, som numera åtföljer hvarje justitieombudsmannens handling, så att de få skylta i pressen — och detta, i parentes sagdt, redan vid angivelse af kanske en enskild fiende, innan de på något sätt fått förklara sig, medan eljest tryckfriheten enligt tryckfrihetsförordningen principiellt icke sträcker sig längre än att ge ut bägge rättegångsparternas handlingar på en gång.

Nu invänder man kanske, att vi måla spöken på väggen: något

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

sådant som att justitieombudsmannen skulle vilja uppträda såsom lagförklarare och förman för ämbetsmännen, det har väl aldrig hänt och kommer väl aldrig att hända. Ja, historikens författare veta ingenting därom, men vi ha kanske redan lärt oss att icke söka hela sanningen där. Två gånger i institutionens historia har det verkligen hänt, att det funnits tendenser i nu framhållen riktning. Första gången var under *Theorell* på 1850-talet. Han fann nämligen lämpligt att — för att använda hans egna ord — »häckla» högsta domstolens åtgärder; dock icke enskilda personer utan institutionen. Detta väckte mycken uppmärksamhet och ogillande på riksdagen. *Carleson* och *Weidenhjelm* 1851, den förre och *Nordström* 1854, *Lallerstedt* och *Hasselrot* 1856 ha både skarpa ord och bindande bevisning mot denna metod att »med gillande eller ogillande omdömen beledsaga» utredningarna, att »mot landets domare framkasta obestyrkta tillmälen» o. s. v. Justitieombudsmannen, yttrar *Hasselrot* i 1856 års borgarstånd, har ingen som helst rätt att förklara, att domar äro oriktiga; han måste åtala, men får icke upphäva sig till domare och åklagare i samma sak. Å andra sidan uppträdde också försvarare, och det kom icke till något egentligt prejudikat, förrän *Theorell* år 1857 blef afsatt, d. v. s. icke omvald. Försöken upprepades icke, såvidt handlingarna ge vid handen, förrän mot slutet af århundradet. År 1892 omtalas, att justitieombudsmannen anmält en felande till *nåpst*, men detta skedde fullkomligt riktigt genom att vädja till hans öfverordnade myndighet, här Konungens befallningshafvande. I 1894 års ämbetsberättelse finna vi däremot bland ärenden, som icke föranledt åtal framställningar, att domstolar förfarit felaktigt, erinringar att för framtiden ställa sig till efterrättelse samt förväntningar om erkännande af det oriktiga i hittills följda grundsatser. Man torde finna, att nu snuddar utvecklingen åter vid den förbjudna marken, ty detta är något helt annat och mera än en objektiv anvisning eller s. k. erinran; här gäller det icke heller institutioner utan namngifna personer. År 1898 finna vi ett direkt förståndigande till en ämbetsman att svara, om han vore villig att ändra åsikt. År 1905 återkom sådant, och från år 1907 synes det ha blifvit regel, på samma gång erinringarna — som förut framhållits — svällt ut till en hittills okänd grad.

Det var därför jag år 1908 väckte denna sak på tal i Andra kammaren. Huru saken uppfattas inom ämbetsmannakretsarna själfva, därom vitnar en skrifvelse från Stockholms rådstufvurätts tredje afdelning af den 4 november 1908 i en sak, som behandlas af justitieombudsmannens ämbetsberättelse af 1909 såsom nr 9 bland fall, som icke föranledt åtgärd. Justitieombudsmannen hade förklarat, att afdelningen i ett visst fall förfarit »oriktigt eller åtminstone olämpligt». »Då vi emellertid», skriver afdelningen, »anse vårt anmärkta förfarande hafva varit i full öfverensstämmelse med lagens grunder, samt det icke lärer tillkomma herr justitieombudsmannen att med bindande verkan meddela förklaring om, huru gällande lag bör af domstolarne tolkas, våga vi anhålla» om åtgärder i och för lagförklaring. Härpå hade justitieombudsmannen endast det svaret, att »den omständigheten att gällande lagstiftning i visst afseende missuppfattats af en-

staka domare, utgjorde tydligt icke tillfyllestgörande skäl för lagförklaring».

Jag tycker mig finna exempel på denna betänkliga praxis äfven i nu föreliggande ämbetsberättelse, om jag fäster min uppmärksamhet vid t. ex. fallet Undén, sidan 153 och följande, där justitieombudsmannen anmodar honom att »inkomma med förnyadt yttrande och därvid bestämdt gifva tillkänna, huruvida han vid närmare betänkande ville obetingadt medgifva, att häradsrättens beslut varit felaktigt, och följaktligen — därest Undén vidare komme att utöfva domareverksamhet — vore sinnad att i framdeles möjligen förekommande fall af liknande beskaffenhet tillämpa en riktigare uppfattning». Likaså på sidan 177, i fallet Hagander, där en domare, utan att det ens förelåg ett rättsfall, alltså i ett rent lagtolkningsärende, utan vidare uppmanas att öfvergifva en personlig, motiverad öfvertygelse under mer än 25-årig praxis.

Det vill alltså synas, som om justitieombudsmannaämbetet för andra gången skulle tendera ut i en betänklig riktning. Jag säger detta icke för att draga några personliga konsekvenser. Det gifves icke mer än en mening om, att den nuvarande innehafvaren af ämbetet förvaltar sin syssla med synnerligt nit och framstående skicklighet. Jag fäster därvid icke så mycket afséende vid medeltalsberäkningar för behandlade ärenden, som utvisa, att han anställer 14—15 åtal om året, medan siffran för hans närmaste föregångare icke var högre än 8—9. Från den synpunkten var Theorell ändå mera nitisk, ty han hade 20 mål. Men detta kan bero på många orsaker och bevisar i själfva verket föga. Tillägger man emellertid till målen de ärenden, som blifvit anmälda till rättelse utan att åtal följt, blir den nuvarande justitieombudsmannens verksamhet säkerligen kvantitativt utan medtäffare. Ännu mera imponerar antalet initiativ inför statsmakterna, nära 19 om året, och uttalanden i allmänna lagstiftningsfrågor, nära 13, medan ingen förut varande justitieombudsman i någotdera fallet synes hafva kommit öfver 6. Detta är ett rekord, som ur alla synpunkter måste räknas såsom en kvalifikation. Jag förstår också väl frestelsen för en vaken och verksam natur att vilja gå ut på eröfrarstråt, när han finner gränserna för sin verksamhet för trångt uppdragna. Här måste andra vaka, så att icke af det stora nitet uppstår skada på andra håll. Det är icke en personalförändring utan förändring uti instruktionen, som vi behöfva.

Nu kan man betrakta den nuvarande utvecklingen såsom icke betänklig, de fall jag framhållit som oskyldiga, de farhågor jag hyser som öfverdrifna. Men äfven de, som så tänka, måste dock medgifva, att rena missbruk *kunna ligga i fortsättningen* på den linie, som ämbetets innehafvare nu har beträdd. Är det icke af ondo i dag, så kan det bli i morgon. Den faran borde alla se, och då borde för alla vara angeläget att i tid söka skapa garantier emot den. Det är ju också klart, att frestelsen till missbruk skulle växa, om genom lagändring legaliserades justitieombudsmannens direkta väg till ämbetsmännen. Därför synes det vara oefftergiftigt, att vid en sådan förändring särskilda garantier införas; och bör det vara desto lättare, sedan jag nu uppvisat att vi *på denna punkt ingalunda hafva att göra*

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

med en fast praxis — det ha vi med erinringar i allmänhet, men icke med sådana som hafva en bismak af klander eller föreskrift.

Nu heter det i § 3 af instruktionen, att »justitieombudsmannen må de ringare felen justitiekanslern vid handen gifva, *likväl utan att sitt tillkännagifvande med något påstående beledsaga*». Det är en reservation i denna sistanförda riktning, som fortfarande måste påyrkas; helst i en annan form, enär ordet »påstående» pekar endast emot ett laga yrkande. Jag vill emellertid icke här göra något positivt förslag, utan har endast velat fästa uppmärksamhet på saken. I detta sammanhang borde kanske också en tanke ägnas åt, huruvida icke i tryckfrihetsförordningen borde sökas garantier för att icke ämbetsmännen, som nyss antyddes, genom enskildes klagan inför justitieombudsmannen skandaliseras och i pressen få skylta, innan de haft tillfälle att förklara sig; men detta vill jag endast i förbigående anmärka.

I sin berättelse år 1871 yttrade justitieombudsmannen *Fröman*: »Yrkas att justitieombudsmannens verksamhet skall gå i annan riktning, *gripa vidare omkring sig, än instruktionen rätt förstådd bjuder eller tillstodjer, då måste instruktionen ändras.*» Den historik vi här mottagit — lät vara i förminskad upplaga — motiverades också inför 1907 års riksdag så, att den borde bilda »ett värdefullt material för besvarande af tilläfvadens uppkommande frågor om ändringar i justitieombudsmannens instruktion». Jag vågar därför hoppas, att den förtjänte man, som nu bekläder sysslan, icke skall förhålla sig personligen afvisande till frågan om en revision af hans instruktion, som skulle sätta den nuvarande praxis på oangriplig legal grund och i klar öfverensstämmelse med andra stora och dyrbara rättsgrundsatser i vår författning. Han skulle därigenom vinna ett, om icke bredare, så dock djupare erkännande. —

Jag har nu, herr talman, länge frestat Edert och kammarens tålmod, dock kanske icke alltför länge, om jag kunnat bidra att sprida ljus öfver hvad denna sak verkligen gäller. Ju mer man tränger in i saken, desto mer vidgar den sig och växer ut, tills man liksom med en trädända kan härifrån upprulla hela vårt författningsproblem. Här försiggår, mine herrar, på djupet under alla våra samhällsstrid sedan länge också en författningsstrid — och jag fruktar, att vi dock ännu icke sett mycket mer än begynnelsen af densamma — en strid mellan dem, som hålla på principerna i vår nu bestående författning, och dem, som hafva ett *annat författningsideal*. Detta andra ideal betrakta de naturligtvis såsom ett framstegsideal och vilja gärna presentera det i den engelska parlamentarismens berömda kläde. Men den, som ser under ytan, finner spåren gå *tillbaka*, tillbaka till den svenska parlamentarism, som vi en gång pröfvade på under frihetstiden. Skärningpunkten mellan de två statsskicket, det engelska och frihetstidens svenska, ligger just på det område, som jag i dag betraktat, nämligen i frågan om Riksdagens ställning till förvaltningen. Den engelska parlamentarismen vill med omsorg hålla representationen utanför förvaltningen, på samma gång den gifver representationens Andra kammare rätt att bestämma öfver själva kabinetts, regeringens sammansättning; på denna omväg bestämmer parlamentet alltså den

allmänna riktningen äfven inom förvaltningen, men det stör icke förvaltningens normala gång genom omedelbara ingrepp däri. Detta system möjliggör en mycket stark regering. Den svenska frihetstidens parlamentarism strypte all möjlighet till en stark regering genom att indraga förvaltningen omedelbart under Riksdagens kontroll. När vi nu se sträfvandena i våra dagar att med genombrytande af författningmässiga skrankor ställa ämbetsmännen i ett förhållande till Riksdagens organ, som lätt slår öfver i subordinationförhållande — så igenkänna vi de vackra maskerna: vi se icke längre några verkliga framstegsmän, utan vi se *gengångare*. Det är en sådan gengångare som jag i dag tyckt mig se skuggan af på justitieombudsmannens område: under den senare delen af frihetstiden var nämligen justitiekanslern ständernas man.

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)*

Ingen förmenar dessa riktningar att verka för sina ideal, de må nu ligga framåt eller tillbaka; men man borde dock kunna vänta, att de erkände dem såsom något för vår bestående författning främmande, att de alltså icke förblandade sina önskingar med verkligheten, icke tolkade gällande författningar från *sina* utgångspunkter, som äro himmelsvidt skilda från författningens egna. Den som utgår från den bestående författningen med dess stränga åtskillnad mellan Riksdag och förvaltning, han vet och förstår, att om det på konservativ sida göres halt och front mot de nya försöken att inkräkta på förvaltningens laga ställning, så är detta en ren *defensiv* åtgärd. Det är vi som försvara den hotade författningen. Men den som utgår från ett parlamentariskt eller republikanskt ideal med »maktägande riksens ständer», han finner hvarje hinder af ondo och anser oss vara *ansgriparne!* En typisk exponent för denna synvillia finna vi i reservanten i lagutskottet, hvilken betraktar det såsom ett »kringskärande af justitieombudsmannens befogenhet», då man vill hindra justitieombudsmannen att kringeskära andra af grundlagen bestämda befogenheter. Till ersättning tvekar den ärade reservanten icke ett ögonblick att tillägga lagutskottet en ny, för grundlagen fullständigt okänd befogenhet, nämligen att taga initiativ!

Det är detta, som är det elakartade i vår författningsstrid, att motståndarne till vår gällande författning icke klart och öppet inrikta sig på förändringar i densamma, utan inlägga sina egna meningar däri och söka tolka in dem där. Detta skärper partimotsatserna och försvarar för partierna att förstå hvarandra. Och af alla strider äro farligast de, som ske i mörkret.

Våra motståndare se i justitieombudsmannen icke annat än ett motgift mot en öfvermäktig byråkratism; allt annat se de bort ifrån. Under denna ensidiga synvinkel har det yppats tendenser, att institutionen kunde bli en *brygga tillbaka till frihetstiden*. Då jag sett denna fara, har jag, herr talman, ansett det såsom en ren plikt att i dag — liksom en gång förut inom representationen — uttala ett varningens ord och angifva en praktisk åtgärd däremot.

Herr Löfgren: Den föregående ärade talarens *motivering* utgår från, att Riksdagen genom sin justitieombudsman inkräktat på den styrande maktens område eller att åtminstone det sätt, hvarpå han

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

utöfvar sin befattning, tenderar i denna riktning. Jag skall till en början konstatera, att en sådan anmärkning icke endast drabbar den nuvarande justitieombudsmannen personligen. Det kan ju icke ens af den ärade talaren påstås annat, än att denne utöfvat sin befattning på alldeles samma sätt som hans företrädare. Således innebära i själfva verket de framställda anmärkningarna ett klander af det sätt, hvarpå justitieombudsmannainstitutionen i berörda hänseende utöfvats äfven under gångna tider, de gälla denna institutions häfdvunna karaktär. Hvad som i ärendet förekommit synes också varsla om ett försök att blåsa in en ny anda i denna institution, att förändra dess karaktär och omskapa densamma efter deras beläte, hvilka hysa den uppfattning, som här af talaren antyds.

I *klämman* yrkade emellertid herr Kjellén just icke annat, än att gällande instruktion för justitieombudsmannen måtte förändras så, att den komme att i hufvudsak öfverensstämma med praxis. Eftersom olika meningar rörande grundlagens och instruktionens rätta tolkning yppats, har jag för min del icke heller något att invända mot, att instruktionens text omredigeras så, att justitieombudsmannens befogenhet fastslås just på det sätt, som han hittills i praxis utöfvat densamma. Men å andra sidan kan jag icke medge, att en dylik förändring till instruktionens förtydligande är nödvändig för att justitieombudsmannen skall äga rätt att utöfva sin befattning så, som under ett århundrade varit fallet. Jag kan nämligen icke se, att talaren tillräckligt motiverat sin uppfattning beträffande vare sig grundlagens eller den för justitieombudsmannen gällande instruktionens tolkning.

Först och främst kan man inte begära, att en instruktion skall innehålla allt, som gäller för en ämbetsmans verksamhet. I en instruktion uppräknas skyldigheter och rättigheter, som i vissa speciella afseenden tillkomma vederbörande tjänsteman. Andra skyldigheter och rättigheter följa däremot blott och bart af den ställning en ämbetsman har, och jag vill göra gällande, att justitieombudsmannen just genom sin grundlagsenliga ställning har de befogenheter, som här sättas i fråga. Enligt 96 § regeringsformen skall justitieombudsmannen utöfva allmän tillsyn öfver lagarnas efterlefnad. Nu säger den ärade talaren, med stöd af historiska och andra förhållanden, att härmed ingalunda bör förstås, att justitieombudsmannen skulle hafva rätt att träda i den fria kommunikation med ämbetsmännen, som han gjort. Jag skulle dock vilja draga en alldeles motsatt slutledning af de historiska förhållanden, som talaren påpekat. Herr Kjellén synes resonera på följande sätt: Under frihetstiden rådde ett mycket starkt riksdagsvälde med en beständ och direkt riksdagskontroll öfver förvaltningen. Eftersom man år 1809 ville bryta härmed samt i stället införde en begränsad kontroll från Riksdagens sida genom speciella organ, såsom statsrevisor, konstitutionsutskott och justitieombudsman, så bör man se justitieombudsmannainstitutionen under samma synvinkel som den, hvarunder dessa öfriga organ för kontrollen i grundlagen behandlas, d. v. s. anse densamma inskränkt till vissa uttryckligen angifna uppgifter. Men, säger herr Kjellén, det visar sig, att tolkningen af grundlagen sedan drifvits därefter, att Riksdagen efter hand förskaffat sig en allt större kontroll öfver förvaltningen såväl genom statsrevisorerna som genom

konstitutionsutskottet, och justitieombudsmannens utveckling har gått i samma riktning. — Jag skulle däremot vilja säga, att när man öfvergick från frihetstidens till 1809 års statsskick, och då man tidigare haft en stark kontroll från hela Riksdagen ssida, måste de institutioner, som kvarstodo såsom rester af Riksdagens kontroll öfver rättsskipning och förvaltning och hvad rörande desamma stadgats, i stället förstås så, att de hvar inom *sitt* område tillerkänts den mest vidsträckta befogenhet. Endast den omständigheten, att åt justitieombudsmannen gifvits en *allmän* tillsyn öfver lagarnas efterlefnad på en tid, då det var 5 år mellan riksdagarna, synes mig gifva vid handen, att denna tillsyn må kunna utöfvas på det mest fria och vidsträckta sätt. Men vidare bör ihågkommas — och det har alldeles förbisetts af föregående ärade talare — att justitieombudsmannen äger skyldighet att företaga inspektioner, under hvilka han naturligen måste träda i direkt beröring med ämbetsmännen. Man kan väl icke förmena justitieombudsmannen att, då han under inspektion träffar på fel, muntligen göra framställning om rättelse af förhållande, hvarom anmärkning skett. Enligt den uppfattning, som herr Kjellén vill göra gällande, skulle emellertid justitieombudsmannen hafva att välja mellan att tala eller att åtala, men icke hafva rätt att tala i stället för att åtala. Medger man åter, att justitieombudsmannen har rätt att muntligen till respektive ämbetsmän göra anmärkningar, har han i följd däraf ock rätt att skriftligen göra sina erinringar. I synnerhet bör han vara oförhindrad härtill, eftersom han är skyldig att föra diarium bland annat öfver gjorda anmärkningar. Det vore väl orimligt, om han ej skulle äga rätt att till vederbörande ämbetsmän själfva meddela hvad han i sitt officiella diarium haft att anmärka. Hvad angår *formen* för sådana anmärkningar, är det ju gifvet, att dessa böra göras med takt och urskillning. Härvid kan justitieombudsmannen gå för långt, särskildt när han ger sin erinring *formen* af en skrapa. Men denna omständighet är ju alldeles en sak för sig, och jag tror, att man ej bör träffa särskilda garantier mot ett eventuellt missbruk i detta hänseende af den ställning, justitieombudsmannen intager, och i hvars natur det ligger att ställa stora anspråk på dess innehafvares personliga egenskaper.

Den föregående talaren yttrade vidare, att — oafsedt det att justitieombudsmannen icke ägde göra ämbetsmännen föreställningar — han icke heller har rätt att väcka åtal för *mindre* förseelser, utan dylika borde helt enkelt anmälas till justitiekanslern. Häremot ber jag få påpeka, att instruktionen säger, att justitieombudsmannen »*må*» anmäla mindre felaktigheter till justitiekanslern för åtal. Gifvet är ju, att justitieombudsmannen i främsta rummet bör åtala grofva förseelser, men däraf följer icke, att han icke har rätt att åtala äfven mindre. Den omgången att anmäla mindre förseelser till justitiekanslern är sålunda icke enligt instruktionen nödvändig, utan justitieombudsmannen har *rätt* att åtala allt, hvad han under utöfvande af sin befattning finner böra åtalas. För öfrigt, jag undrar hvad herr Kjellén menar med en mindre förseelse? Det beror ju på justitieombudsmannens subjektiva uppfattning hvad han i ett särskildt fall anser som en mindre förseelse. En i sig själf och från början liten förseelse kan, om den icke beifras, gifva anledning till stora missförhållanden. Om vi se på justitie-

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)

ombudsmannens berättelser, finna vi, att hans ingripande framför allt gällt intrång i församlingsfriheten eller yttranderätten. Jag frågar: böra icke dessa rättigheter anses såsom grundpelare i en fri samhällsförfattning? Äfven om enligt nuvarande lag den ådömda straffpåföljden i sådana fall är ringa, 10—25 kronors böter, undrar jag, om det icke är nödvändigt att beifra dylika förseelser för att lagen må hafva auktoritet.

Här har talats föga eller icke alls om det fall, som närmast gifvit anledning till hela denna diskussion, det speciella fall, hvori justitieombudsmannen och justitiekanslern kommit i konflikt beträffande utöfvandet af deras ämbeten. Saken gällde, såsom bekant, fråga om tiden för straffets början, när ett utslag i brottmål icke vunnit laga kraft, men den häktade förklarar sig nöjd. För min del får jag säga, och jag tror den uppfattningen vara allmän gentemot herr Kjelléns, att justitieombudsmannen ingalunda har mindre rätt än justitiekanslern att i ett dylikt fall göra föreställning och rättelse till vederbörande myndigheter. Jag tror det är en alldeles afgjord missuppfattning att anse justitiekanslern stå i förmansförhållande till Konungens befallningshafvande eller ämbets- och tjänstemän i allmänhet. Justitiekanslern är, liksom justitieombudsmannen, *aktor*, och såsom sådana stå de båda utanför förvaltningen och äga samma befogenhet. Justitiekanslerns är icke större än justitieombudsmannens. Den egentliga konstitutionella skillnaden mellan de båda ämbetena synes mig vara den, att justitiekanslern framför allt skall tillgodose det allmännas, kronans rätt, samt beifra förseelser och intrång härpå. Justitieombudsmannen har däremot att bevaka de enskildes rätt i främsta rummet. Ser man saken så, torde det nämnda fallet från Gäfleborgs län mera få anses ligga inom justitieombudsmannens befattning än inom justitiekanslerns, ty där gällde det *enskildas* rätt, rätten för häktad person att från viss tid räkna fullbordandet af ådömdt straff.

Då herr Kjellén förra gången i Riksdagen väckte fråga om justitieombudsmannainstitutionen, var det i samband med en motion om byråkratismens afskaffande här i landet. För att förstå, huru herr Kjellén ser sammanhanget mellan denna institution och byråkratismen, bör man komma ihåg, att enligt herr Kjellén finnas två slag af byråkratism, den kinesiska eller passiva byråkratismen och den positiva ryska. Den senare sorten, säger herr Kjellén, hafva vi icke här i landet. Däremot hafva vi den första sorten, och eftersom justitieombudsmannainstitutionen är afsedd såsom skydd mot den positiva byråkratismen, som vi icke hafva, kan den befaras snarare vara till skada än gagn. Herr Kjellén fruktar nämligen, att justitieombudsmannens detaljkritik kan drifva ämbetsmännen till ännu större passivitet. De kunna skrämmas från de stora handlingarna till ett formriktigt utöfvande af sina tjänster, där hufvudvikten låge på, att de icke komme att blifva åtalade. Jag skulle vilja säga, att om de stordåd, våra ämbetsmän skulle komma att uträtta, därest icke justitieombudsmannens »detaljkritik» funnes, vore af sådan beskaffenhet, att de kunde föranleda åtal, må vi vara tacksamma för det relativa lugn, som hvilar öfver vår tjänstemannakår. Är det nu så, som herr Kjellén anser, att den positiva, »ryska» byråkratismen hittills icke i större grad fått

insteg i landet, lära vi dock behöfva en justitieombudsman, som står på vakt vid gränsen. Inte heller kan jag förstå meningen med att söka tvinga in justitieombudsmannen under vissa formella bestämmelser, samtidigt med att man vill afhjälpa byråkratismen. Det är väl att själf offra på byråkratismens altare.

Någon fara för att vi genom det sätt, hvarpå justitieombudsmannen för närvarande utöfvar sin befattning, skulle komma tillbaka till frihetstidens statsskick, tror jag icke finnes. Vi borde väl kunna vara öfverens om att huru den nuvarande utvecklingen i parlamentarismens tecken än fortgår och hvart den leder, icke leder den tillbaka till *frihetstidens* klassvälde.

Däremot föranleder mig herr Kjelléns resonemang att göra en annan anmärkning. Herr Kjellén yttrade förra gången, då han tog upp denna fråga i Riksdagen, och antydde äfven nu, att den för närvarande latenta faran af justitieombudsmannainstitutionens utöfvande på det sätt, som nu äger rum, under upprörda tider kunde framträda skarpare och då torde åstadkomma svåra missförhållanden. Jag frågar: hvad är det herr Kjellén och de med honom liktänkande frukta af framtiden? Är det icke just angrepp på den fria tanken, på yttrande-, församlings- och tryckfriheten? Om denna fråga besvaras jakande och om dessa mänskliga rättigheter onekligen äro ett fritt samhälles viktiga egendom, så vill jag påstå, att det under upprörda tider icke skall finnas ett starkare stöd för desamma än det, som gifves genom Riksdagens justitieombudsman, den institution, som är bärare af rättens idé och som under alla tider förfäktat den objektiva rätten, sådan dess innehafvare fattat densamma, oberoende af partimeningar och personliga hänsyn.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talarens anförande, hvilket ju utmynnade i en fordran på revision af den för justitieombudsmannen gällande instruktionen och uppdragande af riktlinjerna därför, innehöll jämväl en kritik af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. Jag skall icke inlåta mig på talarens utläggningar, huruvida en revision af denna instruktion bör företagas, och icke heller på hans historiska framställning af själfva institutionen, utan jag vill blott till bemötande upptaga den kritik, han riktade mot justitieombudsmannens ämbetsförvaltning och samtidigt mot lagutskottet, som förklarar sig icke finna anledning till någon anmärkning mot densamma.

Jag skall då till en början be att få säga, att jag, trots de historiska bevis, som den förste talaren framdrog till försvar för sin tolkning af 1, 2, 3 och 9 §§ i justitieombudsmannens instruktion, dock icke kan godkänna denna tolkning. Om man jämför 1 § i instruktionen, där det står, att, om ämbetsmän af våld, mannamän eller annan orsak begå olagligheter eller underlåta att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, med 2 och 3 §§, kan jag icke komma till annat resultat, än att 3 § medgifver justitieombudsmannen rättighet att vända sig till justitiekanslern, därest han uti ett visst fall ej själf vill utföra åtal. Men ingalunda kan jag anse att justitieombudsmannen icke skulle vara fullt befogad att själf åtala. Härmed vill jag hafva till-

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.*
(Forts.)

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.*

(Forts.)

bakavisat det klander, som riktades mot justitieombudsmannen därför att han äfven uti mindre viktiga saker skulle hafva själf anställt åtal. Dock får jag ju erkänna, att den ärade talaren medgaf, att detta hade vunnit stöd af häfdvunnen praxis, och att han själf syntes tämligen benägen godkänna ett dylikt förfarings sätt af justitieombudsmannen.

Den förste ärade talaren berörde särskildt två fall i nästföregående års ämbetsberättelse, hvilka föranledt åtal mot magistrater, därför att de oriktigt tillämpat 13 § i ordningsstadgan för rikets städer angående anmälan om föredrags hållande. Jag vill då erinra, att i båda dessa fall hafva de tilltalade ådömts ansvar af hofrätten — målens vidare utgång är beroende på högsta domstolens pröfning. Man kan väl icke gärna påstå, att justitieombudsmannen på något sätt öfverskridit sin befogenhet vid anställande af dessa åtal, då hans uppfattning blifvit godkänd af den domstol, som haft att pröfva åtalen.

Vidare anmärkte den ärade talaren mot justitieombudsmannen att han skulle hafva meddelat ämbetsmän skriftliga tillrättavisningar eller varningar. Jag får säga att jag för min del i denna ämbetsberättelse icke funnit att justitieombudsmannen meddelat någon tillrättavisning, som kan rubriceras såsom varning eller i någon mån anses såsom straff. Justitieombudsmannen har skrifvit och sagt, att den tolkning af lag eller författning, som ämbetsmannen gjort uti ett visst fall, ej öfverensstämde med justitieombudsmannens uppfattning därvid justitieombudsmannen understundom tillagt, att han förväntade, att vederbörande i framdeles förekommande liknande fall rättade sig efter den mening, justitieombudsmannen gifvit till känna. De fall däri detta förekommit synas mig så tydliga och klara, att jag vågar påstå att det för enhvar, som är något så när kompetent att tolka lag eller författning, bör stå alldeles klart att justitieombudsmannens uppfattning är fullt riktig och att ämbetsmannens lagtolkning varit felaktig. Att justitieombudsmannen underrättat vederbörande härom i stället för att ställa honom under åtal bör väl icke anses tadelvärdt. Justitieombudsmannen har på sådant sätt vunnit hvad han åstundade eller att förekomma upprepadt af den oriktiga lagtolkning, mot hvilken justitieombudsmannen reagerat. Det var särskildt två fall, som den ärade talaren påpekade. I det ena fallet hade en ung tillförordnad domare så illa tillämpat åtskilliga stadganden i 20 kap. strafflagen, att en person, som bort dömas för första resan snatteri, i stället blifvit dömd för andra resan stöld. Att detta var fullständigt felaktigt står obestridligt och klart för enhvar, som kan läsa 20 kap. strafflagen. Emellertid hade den unge domaren sökt göra hvad han förmådde för att förekomma följderna af sitt felaktiga förfarande. Därest den tillförordnade domaren blifvit ställd under tilltal, hade han otvifvelaktigt blifvit dömd till ansvar, som kunnat menligt inverka på hans fortkomst å ämbetsmannabanan. Det må väl vid sådant förhållande icke anses olämpligt att justitieombudsmannen i stället för att anhängiggöra åtal i skrifvelse till vederbörande — låt vara i måhända väl stränga ordalag — påpekade det felaktiga uti hans förfarings sätt. Vederbörande erkände själf riktigheten utaf justitieombudsmannens uppfattning, hvilken också för öfrigt, som sagdt, påtagligen var den enda rätta.

Det andra fallet gällde bevis om utslag rörande häktad. Något stöd för hvad dylika bevis böra innehålla kan ingalunda såsom den förste ärade talaren antydde hämtas af någon 25-årig praxis, ty dylika bevis påbjödös först|genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 1910, och hvad dessa bevis skola innehålla står fullständigt angifvet i samma lag. Den domares uppfattning, hvarom här är fråga och hvilken ansåg att dylikt bevis ej behöfde innehålla något om den ersättnings-skyldighet, som ålagts den tilltalade, var såvidt jag förstår fullständigt felaktig. Justitieombudsmannen skref i detta fall endast, att han hoppades att härads höfdingen skulle tillse att den praxis, som att döma af härads höfdingens förklaring i förevarande hänseende var rådande inom hans domsaga, blefve för framtiden rättad. Detta kan ju ingalunda betraktas såsom en tillrättavisning eller såsom något straff.

För resten tycker jag att det skulle vara egendomligt, om icke justitieombudsmannen skulle kunna underrätta en ämbetsman om huru enligt justitieombudsmannens åsikt en lag skall tolkas. Icke kan man säga att justitieombudsmannen därigenom gifver någon lagförklaring, ty det veta vi väl hvar och en, huru en lagförklaring kommer till stånd. Här är det endast en förfrågan, om icke en ämbetsman, som enligt justitieombudsmannens åsikt oriktigt tolkat något lagstadgande, vill i framdeles förekommande fall tillämpa den tolkning justitieombudsmannen anser vara den riktiga. Svarar ämbetsmannen nej, har justitieombudsmannen ej annat att göra än att ställa honom under tilltal, och då får vederbörande domstol afgöra hvilken tolkning som är den riktiga. Slutligen kan jag icke underlåta att i detta sammanhang påpeka, att jag finner den förste ärade talarens jämförelse mellan justitieombudsmannens ifrågavarande skrivelser och det tänkta fall att konstitutionsutskottet skulle skriva till ett af statsråden om att denne statsrådsledamot i något förevarande fall förfarit felaktigt är bra mycket långsökt och jag föreställer mig, att något dylikt icke någonsin kan komma att försökas uti praktiken.

Något yrkande har jag icke att göra. Jag har blott velat framhålla att lagutskottet vid granskningen af justitieombudsmannens ämbetsberättelse, på sätt utskottet uttalat, icke funnit anledning till anmärkning.

Herr Fahlbeck: Jag skall icke försöka att gå in på något slags skiljedom mellan de olika åsikter, som här gjorts gällande beträffande justitieombudsmannens instruktion och hans sätt att följa denna. Det blir alltid en vansklig sak att tolka paragrafer vid ett tillfälle som detta. Det får man öfverlåta åt en kommitté eller ett utskott. Det låter sig knappt göra vid ett plenum i en af Riksdagens kamrar. Men hvad som föranledt mig att begära ordet är, att jag onekligen liksom den förste ärade talaren anser, att bakom dessa spörsmål ligga ganska djupgående konstitutionella frågor.

Vår författnings grunddrag är dualism. Dualismen i vår författning är den konsekventa frukten af den halftannat århundrades utveckling, som afslöts med regeringsformens antagande år 1809. Sedan de två statsmakterna — vi kalla dem i Sverige statsmakter; efter

*Angående
verkställd
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.*
(Forts.)

*Angående
verkställ
granskning
af justitie-
ombuds-
mannens
ämbets-
förvaltning.
(Forts.)*

modernt språkbruk heta de statsorgan, men jag begagnar det häfdvunna uttrycket — sedan de två statsmakterna, Konung och Riksdag, länge kämpat med hvarandra och ömsevis bemäktigat sig hela statsmakten, hvarigenom, som vi veta, riket råkade i största våda, lyckades det år 1809 att åstadkomma denna författning, hvars grunddrag som sagdt är en alltigenom framträdande dualism. De båda statsmakterna hafva fått sig särskilda andelar i statsmakten anvisade och utöfva sina funktioner vid sidan af hvarandra och tillsammans med hvarandra. Denna författning skiljer sig himmelsvidt från den parlamentariska författning, som vi för närvarande se tillämpad i England och de stater, som imiterat detta land, där man kan tala om en enhetlig författning i motsats mot vår dualistiska.

Dualismen i vår författning framträder på nästan alla områden, men icke på något så pregnant som i fråga om justitieombudsmannainstitutionen. Den är det starkaste uttrycket härför, som vår författning äger, och det är ganska märkvärdigt, att just på denna punkt, där dualismen är mest eklatant, åskådningar från radikalt håll göras gällande, hvilka i själfva verket gå stick i stäf med de önsknningar om parlamentarism, som från samma sida pläga uttalas. Ty intet är mera oförenligt än en utveckling af justitieombudsmannainstitutionen och modern parlamentarism med en stark regeringsmakt. Men det skulle föra mig för långt att nu gå in härpå.

Hvad jag här först och främst vill säga är, att en sådan dualism i författningen kan hafva sina stora vådor med sig. Statsmaktens enhet och riksstyrelsen äro på sätt och vis splittrade. För att icke detta skall leda till ohjälplig svaghet och skada, måste å ena sidan de särskilda maktområdena vara i grundlagen synnerligen noggrant utmätta, och å andra sidan dessa områdens gränser i praxis noggrant iakttagas. Hvad beträffar de i grundlagen utstakade gränserna, så äro de i det hela mycket skarpt och tydlig angifna; och där dunkelhet i något afseende kan förefinnas, är det emot grundlagstiftarnes önskan, ty de ville så starkt som möjligt uppdraga denna gränsskillnad, så att icke öfvergrepp från den ena statsmaktens sida kunde ske på den andras område. Man kan naturligtvis icke skrifva paragrafer så, att de icke kunna tolkas och misstolkas på olika sätt, såsom i detta fall också skett. Grundlagstiftarnes mening härvidlag var likväl alldeles klar och tydlig. Men en annan fråga är, huruvida de utstakade gränserna i det följande iakttagits, eller om icke praxis utvecklats sig i den riktning, att den ena statsmakten gått utöfver sitt område in på den andras.

Det är en bekant sak, att hvarje institution, som kommit till, har en inneboende tendens att icke blott föreviga sig, utan också utvidga sin maktsfär. Det är en observation, man kan göra beträffande alla institutioner, och den äger sin tillämpning äfven i afseende å justitieombudsmannainstitutionen. Sedan denna en gång kommit till, har den en tendens att utvidga sin befogenhet. Detta, som kan sägas på grund af en allmän psykologisk erfarenhet, bestyrkes äfven af praxis, som faktiskt gått i sådan riktning, såsom den förste talaren klart påvisade.

Jag vill likväl ej inlåta mig på en juridisk tolkning, i hvilken omfattning praxis gått utöfver paragrafernas mening och innehåll i öfriga stycken — det må vara en sak för sig. Men den sak, om hvilken talas i reservationen vid det föreliggande betänkandet, synes mig på ett alldeles uppenbart sätt innebära ett starkt överskridande af de befogenheter, som både enligt andan och meningens i regeringsformen och enligt sakens natur böra tillkomma justitieombudsmannen. Hvad skall man säga om det, att ett organ för den ena statsmakten, när det gäller utförandet af dess ämbetsgärning, icke vänder sig till den, som är dess öfverordnade, utan går till en representant för den andra statsmakten för att fråga, huru det skall förhålla sig? Jag kan knappt tänka mig ett svårare intrång från den ena statsmaktens sida på den andras område — i detta fall visserligen icke utgånget från justitieombudsmannen, som ju härutinnan är oskyldig, utan från en stats ämbetsman. Ty hvart skall det leda, om ämbetsmännen, när de behöfva råd och ledning vid utföringen af sina funktioner, vare sig det gäller tolkning af författningar eller annat, icke vända sig till Kungl. Maj:t, hvars organ de äro, utan till den andra statsmakten? Man kommer på detta sätt till ren anarki. Det vore att drifva dualismen i vår författning in absurdum och göra den till en karrikatyr, som skulle fördärfva oss. Jag anser, att den ifrågavarande dualismen, som är frukten af en lång historisk utveckling, är synnerligen lycklig och kan karakteriseras såsom en väl funnen lösning på de problem, som förelågo 1809. Men drives den till den punkt, hvarom reservationen här talar, då äro vi inne på en ombildning af denna dualism, som måste föra — jag upprepar det — till anarki.

Det är detta, som jag erfarit vid läsningen af förevarande utlåtande och som jag velat hafva till protokollet antecknad.

Efter härmed slutad öfverläggning lades förevarande utlåtande till handlingarna.

Föredrogs statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 10, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr R. Kjellén väckt motion.

Om återlämnande af en remitterad motion.

Till statsutskottet hade från Riksdagens Första kammare remitterats en därstädes af herr R. Kjellén väckt motion (nr 22) om anslag till utgifvande på svenska språket af en samling gällande grundlagar, vallagar och parlamentariska arbetsordningar i främmande länder.

Då emellertid af motionen framginge, att motionären i främsta rummet förutsatt, att ofvannämnda anslag skulle utgå från förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m. och motionen sålunda afsåge ett ärende, som synts utskottet icke tillhöra dess behandling, hade utskottet, med stöd af § 7 i de för Riksdagen gällande reglementariska föreskrifter, i föreliggande memorial hemställt, att herr R. Kjelléns ifrågavarande motion måtte till Riksdagens Första kammare återlämnas.

Om återlämnande af en remitterad motion.
(Forts.)

Herr Afzelius: Ifrågavarande motin utmynnar i följande yrkande: »att Riksdagen måtte bevilja nödiga medel, att i en följd af minst tre år utgå till utgifvande på svenska språket af en samling gällande grundlagar, vallagar och parlamentariska arbetsordningar i främmande länder». Det är således en hemställan om ett anslag, en statsutgift. Motionären yttrar sig i motiveringen äfven angående sättet, hvarpå dessa medel skulle utgå. Han talar om två alternativ: antingen skulle de uppföras i staten å en hufvudtitel eller skulle de anvisas att utgå från riksgäldskontoret, från anslaget till riksdags- och revisionskostnader. Motionären uttalar sig visserligen för det senare alternativet, men det är att märka, att han icke hemställt om anslagets beviljande *endast* under förutsättning, att det skulle utgå från anslaget till riksdags- och revisionskostnader. Han säger, att hufvudsaken är, att utgiften får göras. Hvar den skall tagas, menar han vara en senare fråga. Vid sådant förhållande synes det mig, som om det saknas skäl att afvika från den vanliga ordningen, enligt hvilken motionen bör gå till statsutskottet, och detta så mycket hellre, som, om statsutskottet skulle finna det lämpligt, att anslaget utgår från riksgäldskontoret, den utvägen ej är för statsutskottet stängd.

Jag får därför uttala den mening, att statsutskottet bör behålla motionen, och tillåter mig yrka afslag på utskottets i förevarande memorial gjorda hemställan.

Herr Jonsson: Då statsutskottets tredje utgiftsafdelning tagit initiativet till utskottets beslut att återlämna denna motion till kammaren, torde det vara på sin plats, att jag något omnämner det motiv, som ligger till grund för denna hemställan. Det är alldeles riktigt, såsom den näst föregående talaren har påpekat, att i motionärens kläm alls icke anvisats, hvem som skulle få uppdraget att föranstalta om denna öfversättning och tryckning, och icke heller på hvad sätt anslaget skulle utgå. Men i motiveringen har motionären efter utveckling af olika sätt att gå till väga själf företrädesvis stannat vid, att uppdraget lämpligen borde gifvas åt riksgäldsfullmäktige och anslaget utgå under rubriken: riksdags- och revisionskostnader.

När nu afdelningen tänkte på denna motion, föreföll det afdelningen vara mest praktiskt, att bankoutskottet, som har att behandla riksgäldskontorets angelägenheter, finge motionen till sig remitterad. Saken är nämligen den, att, om statsutskottet skall behålla motionen, utskottet är afstängd från att kunna tillstyrka anslagets beviljande i den form, att det skulle utgå från riksgäldskontoret, från anslaget till riksdags- och revisionskostnader, och då icke har någon annan utväg än att söka få ett sammansatt stats- och bankoutskott till stånd, för att motionen måtte kunna prövas från skilda synpunkter. När emellertid Riksdagen för två år tillbaka starkt framhållit önskvärdheten af, att sammansatta utskott såsom hindrande utskottsarbetet och äfven Riksdagens arbete måtte undvikas i andra fall, än där rent reala skäl bjöde, att en fråga i sådant utskott behandlades, ansåg utskottet, att lämplighetshänsyn föranledde, att motionen skulle behandlas af annat utskott än statsutskottet. Emellertid lär man väl böra under-

kasta sig talmanskonferensens mening, ehuru man då får tillsätta ett sammansatt utskott för behandling af detta ärende.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande memorial annat yrkande ej framställdt, än att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 11, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herrar J. P. Jespersen och A. Vennersten väckt motion, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos jordbruksutskottets nedannämnda, sistlidne dag bordlagda memorial:

nr 3, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr *J. Nilsson* m. fl. väckt motion.

Utskottets hemställan bifölls och motionen i fråga hänvisades till ett tillfälligt utskott.

nr 4, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr *P. Nilsson* i Bonarp m. fl. väckt motion.

Utskottets hemställan bifölls med förklarande, att ifrågavarande motion vore af beskaffenhet att höra till behandling af tillfälligt utskott.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande; och

2:o) angående rätt till ålderstillägg för aktuarien i statistiska centralbyrån filosofie doktorn *E. H. N. Arosenius*.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pension åt tillförordnade skrifbiträdet å general-tull-tyrelsens kansli *Emma Maria Schröder*;

2:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente *E. M. Qvarth*;

3:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt förrådsarbetaren *P. M. Jonsson*;

4:o) angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt förra fästningsbyggnadsarbetarna A. G. Eriksson och A. Isaksson;

5:o) angående understöd å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid krigsskolan å Karlberg P. Lindberg; samt

6:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Skånska husarregementet N. A. Nilsson.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 1,37 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
